

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ത്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമാദീനാം വിലാപഃ, തൈഃ പിത്രേ ജലാഞ്ജലിദാനം
പിണ്ഡദാനം രോദനം ച

താം ശ്രുത്വാ കരുണാം വാചം
പിതൂർമരണസംഹിതാം |
രാഘവോ ഭരതേനോക്താം
ബഭൂവ ഗതചേതനഃ || 2.103.1 ||

തം തു വജ്രമിവോത്സൃഷ്ട -
മാഹവേ ദാനവാരിണാ |
വാഗ്വജ്രം ഭരതേനോക്ത -
മമനോജ്ഞം പരന്തപഃ || 2.103.2 ||

പ്രഗൃഹ്യ രാമോ ബാഹു വൈ
പുഷ്പിതാംഗ ഇവ ദ്രുമഃ |
വനേ പരശുനാ കൃത്ത -
സ്തഥാ ഭൂവി പപാത ഹ || 2.103.3 ||

തഥാ ഹി പതിതം രാമം
ജഗത്യാം ജഗതീപതിം |

കുലഘാതപരിശ്രാന്തം

പ്രസുപ്തമിവ കുഞ്ജരം || 2.103.4 ||

ഭ്രാതരസ്തേ മഹേഷ്വാസം

സർവതഃ ശോകകർശിതം |

രുദന്തഃ സഹ വൈദേഹ്യാ

സിഷിച്ചുഃ സലിലേന വൈ || 2.103.5 ||

സ തു സംജ്ഞാം പുനർലബ്ധ്യാ

നേത്രാഭ്യാമശ്രുമുത്സൃജൻ |

ഉപാക്രാമത കാകുത്സ്ഥഃ

കൃപണം ബഹു ഭാഷിതും || 2.103.6 ||

സ രാമഃ സ്വർഗതം ശ്രുത്വാ

പിതരം പൃഥിവീപതിം |

ഉവാച ഭരതം വാക്യം

ധർമാത്മാ ധർമസംഹിതം || 2.103.7 ||

കിം കരിഷ്യാമ്യയോധ്യായാം

താതേ ദിഷ്ടാം ഗതിം ഗതേ |

കസ്താം രാജവരാദ്ധീനാ -

മയോധ്യാം പാലയിഷ്യതി || 2.103.8 ||

കിം നു തസ്യ മയാ കാർയം

ദുർജാതേന മഹാത്മനഃ |

യോ മൃതോ മമ ശോകേന

സ മയാ ന ച സംസ്കൃതഃ || 2.103.9 ||

അഹോ ഭരത സിദ്ധാർഥോ

യേന രാജാ ത്വയാനഘ |

ശത്രുഘ്നേന ച സർവേഷു

പ്രേതകൃത്യേഷു സത്കൃതഃ || 2.103.10 ||

നിഷ്പ്രധാനാമനേകാഗ്രാം

നരേന്ദ്രേണ വിനാ കൃതാം |

നിവൃത്തവനവാസോഽപി

നായോധ്യാം ഗന്തുമുത്സഹേ || 2.103.11 ||

സമാപ്തവനവാസം മാ -

മയോധ്യായാം പരന്തപ |

കോഽനുശാസിഷ്യതി പുന -

സ്താതേ ലോകാന്തരം ഗതേ || 2.103.12 ||

പുരാ പ്രേക്ഷ്യ സുവൃത്തം മാം

പിതാ യാൻയാഹ സാന്ത്യയൻ |

വാക്യാനി താനി ശ്രോഷ്യാമി

കൃതഃ കർണ സുഖാൻയഹം || 2.103.13 ||

ഏവമുക്ത്വാഥ ഭരതം

ഭാർയാമഭ്യേത്യ രാഘവഃ |

ഉവാച ശോകസന്തപ്തഃ

പൂർണ്ണചന്ദ്രനിഭാനനാം || 2.103.14 ||

സീതേ മൃതസ്തേ ശ്വശൂരഃ

പിതൃഹീനോഽസി ലക്ഷ്മണ |

ഭരതോ ദുഃഖമാചഷ്ടേ

സ്വർഗതിം പുഥിവീപതേഃ || 2.103.15 ||

തതോ ബഹുഗുണം തേഷാം

ബാഷ്പം നേത്രേഷ്വജായത |

തഥാ ബ്രുവതി കാകുത്സ്മേ
കുമാരാണാം യശസ്വിനാം || 2.103.16 ||

തതസ്തേ ഭ്രാതരഃ സർവേ
ഭൃശമാശ്വാസ്യ ദുഃഖിതം |
അബ്രുവഞ്ജഗതീഭർതുഃ
ക്രിയതാമുദകം പിതൂഃ || 2.103.17 ||

സാ സീതാ സ്വർഗതം ശ്രുത്വാ
ശ്വശൂരം തം മഹാനൃപം |
നേത്രാഭ്യാമശ്രുപൂർണാഭ്യാം
ന ശശാങ്കേക്ഷിതും പ്രിയം || 2.103.18 ||

സാന്ത്വയിത്വാ തു താം രാമോ
രുദതീം ജനകാത്മജാം |
ഉവാച ലക്ഷ്മണം തത്ര
ദുഃഖിതോ ദുഃഖിതം വചഃ || 2.103.19 ||

ആനയേംഗുദിപിൺയാകം
ചീരമാഹര ചോത്തരം |
ജലക്രിയാർഥം താതസ്യ
ഗമിഷ്യാമി മഹാത്മനഃ || 2.103.20 ||

സീതാ പുരസ്താദ് വ്രജതു
ത്വമേനാമഭിതോ വ്രജ |
അഹം പശ്ചാദ് ഗമിഷ്യാമി
ഗതിർഹ്യേഷാ സുദാരുണാ || 2.103.21 ||

തതോ നിത്യാനുഗസ്തേഷാം
വിദിതാത്മാ മഹാമതിഃ |

മൃദുർദാന്തശ്ച കാന്തശ്ച

രാമേ ച ദൃഢഭക്തിമാൻ || 2.103.22 ||

സുമന്ത്രസ്തൈർനൃപസുതൈഃ

സാർധമാശ്വാസ്യ രാഘവം |

അവതാരയദാലംബ്യ

നദീം മന്ദാകിനീം ശിവാം || 2.103.23 ||

തേ സുതീർഥാം തതഃ കൃച്ഛാ -

ദുപഗമ്യ യശസ്വിനഃ |

നദീം മന്ദാകിനീം രമ്യാം

സദാ പുഷ്പിതകാനനാം || 2.103.24 ||

ശീഘ്രസ്രോതസമാസാദ്യ

തീർഥം ശിവമകർദമം |

സിഷിചുസ്തുദകം രാജേണ

തത ഏതദ് ഭവതിതി || 2.103.25 ||

പ്രഗൃഹ്യ തു മഹീപാലോ

ജലാപൂരിതമഞ്ജലിം |

ദിശം യാത്യാമഭിമുഖോ

രുദൻ വചനമബ്രവീത് || 2.103.26 ||

ഏതത് തേ രാജശാർദൂല

വിമലം തോയമക്ഷയം |

പിതൃലോകഗതസ്യാദ്യ

മദുത്തമുപതിഷ്ഠതു || 2.103.27 ||

തതോ മന്ദാകിനീതീരം

പ്രത്യുത്തീർയ സ രാഘവഃ |

പിതൃശ്ചകാര തേജസ്യീ

നിർവാപം ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ || 2.103.28 ||

ഐംഗുദം ബദരൈർമിശ്രം

പിൺയാകം ദർഭസംസ്തരേ |

ന്യസ്യ രാമഃ സുദുഃഖാർതോ

രുദൻ വചനമബ്രവീത് || 2.103.29 ||

ഇദം ഭുങ്ക്ഷ്യ മഹാരാജ

പ്രീതോ യദശനാ വയം |

യദന്നംപുരുഷോശ്നാതി

തദന്നാസ്തസ്യ ദേവതാഃ || 2.103.30 ||

തതസ്തേനൈവ മാർഗേണ

പ്രത്യുത്തീര്യ സരിത്തടാത് |

ആരുരോഹ നരവ്യാഘ്രോ

രമ്യസാനും മഹീധരം || 2.103.31 ||

തതഃ പർണകുടീദ്വാര -

മാസാദ്യ ജഗതീപതിഃ |

പരിജഗ്രാഹ പാണിഭ്യോ -

മുഭൗ ഭരതലക്ഷ്മണൗ || 2.103.32 ||

തേഷാം തു രുദതാം ശബ്ദാത്

പ്രതിശബ്ദോഭവദ് ഗിരൗ |

ഭ്രാതൃണാം സഹ വൈദേഹ്യോ

സിംഹാനാം നർദതാമിവ || 2.103.33 ||

മഹാബലാനാം രുദതാം

കൂർവതാമുദകം പിതൃഃ |

വിജ്ഞായ തുമുലം ശബ്ദം

ത്രസ്താ ഭരതസൈനികാഃ || 2.103.34 ||

അബ്രുവംശ്ചാപി രാമേണ

ഭരതഃ സംഗതോ ധ്രുവം |

തേഷാമേവ മഹാൻ ശബ്ദഃ

ശോചതാം പിതരം മൃതം || 2.103.35 ||

അഥ വാഹാൻ പരിത്യജ്യ

തം സർവ്വേഭിമുഖാഃ സ്വനം |

അപ്യേകമനസോ ജഗ്മു -

ര്യമാസ്ഥാനം പ്രധാവിതാഃ || 2.103.36 ||

ഹയൈരന്യേ ഗജൈരന്യേ

രഥൈരന്യേ സ്വലക്ഷ്യതൈഃ |

സുകുമാരാസ്തഥൈവാന്യേ

പദ്ഭിരേവ നരാ യയുഃ || 2.103.37 ||

അചിരപ്രാഷിതം രാമം

ചിരവിപ്രാഷിതം യഥാ |

ദ്രഷ്ടുകാമോ ജനഃ സർവോ

ജഗാഥ സഹസാശ്രമം || 2.103.38 ||

ഭ്രാതൃണാം ത്വരിതാസ്തേ തു

ദ്രഷ്ടുകാമാഃ സമാഗമം |

യയുർബഹുവിയൈർയാനൈഃ

ഘരണേമിസമാകുലൈഃ || 2.103.39 ||

സാ ഭൂമിർബഹുഭിർയാനൈ

രഥേനേമിസമാഹതാ |

മുമോച തുമുലം ശബ്ദം
 ദ്യാരിവാഭ്രസമാഗമേ || 2.103.40 ||

തേന വിത്രാസിതാ നാഗാഃ
 കരേണുപരിവാരിതാഃ |
 ആവാസയന്തോ ഗന്ധന
 ജഗ്മുരന്യദ്വനം തതഃ || 2.103.41 ||

വരാഹവൃകസിംഹാശ്ച
 മഹിഷാഃ സുമരാസ്തഥാ |
 വ്യാഘ്രലഗോകർണഗവയാ
 വിത്രേസുഃ പുഷ്കതൈഃ സഹ || 2.103.42 ||

രഥാഹ്വഹംസാനത്യുഹാഃ
 പ്ലവാഃ കാരണ്ഡവാഃ പരേ |
 തഥാ പുംസ്കോകിലാഃ ക്രൗഞ്ചാ
 വിസംജന്താ ഭേജിരേ ദിശഃ || 2.103.43 ||

തേന ശബ്ദേന വിത്രസ്തൈ -
 രാകാശം പക്ഷിഭീർവൃതം |
 മനുഷ്യരാവൃതാ ഭൂമി -
 രുഭയം പ്രബഭൗ തദാ || 2.103.44 ||

തതസ്തം പുരുഷവ്യാഘ്രം
 യശസ്വിനമകൽമഷം |
 ആസീനം സ്ഥണ്ഡിലേ രാമം
 ദദർശ സഹസാ ജനഃ || 2.103.45 ||

വിഗർഹമാണഃ കൈകേയിം
 മനമരാസഹിതാമപി |

അഭിഗമ്യ ജനോ രാമം

ബാഷ്പപൂർണമുഖോഭവത് || 2.103.46 ||

താൻ നരാൻ ബാഷ്പപൂർണാക്ഷാൻ

സമീക്ഷ്യഥ സുദുഃഖിതാൻ |

പര്യഷ്വജത ധർമ്മജ്ഞഃ

പിതൃവൻമാതുവച്ച സഃ || 2.103.47 ||

സ തത്ര കാംശ്ചിത് പരിഷ്വജേ നരാൻ

നരാശ്ച കേചിത്തു തമഭ്യവാദയൻ |

ചകാര സർവാൻ സവയസ്യബാധവാൻ

യഥാർഹമാസാദ്യ തദാ നൃപാത്മജഃ || 2.103.48 ||

തതഃ സ തേഷാം രുദതാം മഹാത്മനാം

ഭുവം ച ഖം ചാനുവിനാദയൻ സ്വനഃ |

ഗുഹാ ഗിരീണാം ച ദിശശ്ച സന്തതം

മൃദംഗഘോഷപ്രതിമോ വിശുശ്രുവേ || 2.103.49 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ

അയോധ്യാകാണ്ഡേ ത്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ||